
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Ms. E. H. 12^a

175250

Pfe. E m 12^a

Kn. 5559

01 1820 7018 UB AMSTERDAM

17528

KORTE OBSERVATIEN

Op het

VERTOOGH,

Door een ongenaemden uyt-gegeven,

A E N D E
HO: MO: HEEREN STATEN GENERAEL
der Vereenighde Nederlanden.

Nopende de voor-gatende ende tegenwoordige
Proceduren van BRASIL.

In-gesleelt door een Lief-bebber des Vaderlandes

AMSTERDAM,

Gedrukt by *Pieter van Marel* Boeck-verkooper woonende
inde Hemelsche Globe: *Anno 1647.*

In 't is niet miens / dat Lieben die hare wijsheyt ende beruust alles toe-schryven sich aen-nemen Raedt te geven / in saken die de Regeringe aengaen / daer niet toe versocht zijnde; dan dat sonder naem sich verben adresseren aen de Hoogste Regeringe / 't selve gaet wat verder / insonderheyt / als haer aen-spraken in Druk upt-geven / eer dat de selve gesien zijn by de gene / aen de welke sy die adresseren : ende is by byzant / dat sulcke Schriften werden aen-gesien / ende in de Vergaderingen vande Regeerders gebracht / sonder datter onder-soeck op wert gedaen ; wesen te vermoeden dat sulcke zijn aen-gesteld ende gestijft werden / by de gene die het niet en betraamt / en die daer pers anders meer voor hebben / als wel behoorde. Dit moeyne klaerlyck te blijcken upt seker Schijft / nu onlangs upt-gegeven / ghenaemt Vertoogh aende Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden , nopende de voor-gaende ende teghenwoordige Proceduren van Brasil , midtsgaders de Documenten daer toe dienende ; gedrukt tot Amsterdam by Ioannes van Marel , Boeck verkooper inde Globe.

Den Auctheur van 't selve Boeckken / segt in sijn Voor-reden tot den goetwilligen Leser / dat hy 't selve heeft gedaen principalick upt liefde tot de Vrede : ende dat daer mede voor-namentlick heeft voor gehadt de conservatie vande oude vriendschappen ende correspondencien tusschen dese Landen en Portugal / ende de groote Commercie die onse Ingesetenen daer hebben / kennende de teederheyt van dat stuck tot op een hant. Zoo dat hem upt-geeft voor een Vrede-liebende ende gantsch wijs ende al-wetende personagie ; hoemen die noemt die haer selven prijsen is wel bekent : en behoeve dat niet te seggen.

In 't vervolgh van sijn Discours neemt hy so groote byzheyt / ont niet alleen de Belwint-hebberen vande Geotropeerde West-Indische Compagnie haer kleyn verstant te verwijten ; maer oock de Hoogste Regeringe te scholieren / so dat sijne bymoedicheyt al by verre sich upt streckt. Late hem sijne wijsheyt ende over-wegende verstant ; wel wetende multa illustria ingenia in obscuro latere.

Sal alleen dit seggen / dat niemant dit Schijft sonder voor-oordeel ofte passien sal lesen / die niet op goede redenen stracks sal oordeelen / dat hy een Procureur is vande Portugesen ; van welker oude vriendschappen ende correspondencien hy in sijn Voor-reden wel gewaght maecht / doch geene aen en wijs ; ende voor my / en kan niet bedencken / waer dat hy die soude kunnen vast maken / noch wat preuen hy daer van soude kunnen by brengen.

Ik en wil de Portugeesche Natien niet beschuldigen/ dat sy voorsz. desen qualijck hebben gedaen/ dat sy haer tegen ons vyandelijck hebben gebzagen / doen sy onder Spangien waren / gelijk een langen tijt zyn geweest / ofte dat inder ontrou ende wreetheit tegen ons hebben gebuyrkt/ als andere subiecten vanden Coning van Spangien; hoe-wel daer wel wat van soude kunnen gesegt werden/ by de Oost-Indische Compagnie/ die langer met haer te doen heeft gehad/ als de West-Indische/ daer desen Auteurs syn galls metst op uyt spouwet; ende die mede ianelijcken heeft gesmaect/ de vrientschappen van die Natie.

Maer wil alleen in bedencken geben/ dewijl sy in't verbolg pag. 11. reddenen allegaert/ waerom den Coning van Portugal hoognoedig is de vrientschap van desen Staet / oft het niet een teeken is van den quaden aert der Portugesen/ dat sy (niet tegenstaende sy de vrientschap van desen Staet so noedigh hadden / ende so liberalicken genooten) stracks naer de bevestinge van eenen thien-jarigen Treves / tusschen desen Staet ende de kroone van Portugal/ hebben begonnen te machineren tegen de Onderfaten van desen Staet in Brasil; wel wittende niet hoe veel goets ende bloets die conqueste verkregen was; ende dat het gansch niet en konde bestaan / met de reputatie van desen Staet/ de selve sich weder te laten ontfutselen.

Want op dat ik hier sommierlick verhael/ d'welck door- gaens by den Heere Ambassadeur wert verbloeint/ ende by desen Auteurs gedissimuleert;

De Rebelle in Brasil/ ende alle de onhepen/ ende desolatie daer op gevolgt / hebben hare motiven ende aen-lepdingen gehad uyt Portugal/ ende zyn door de Gouverneur van de Bahia uyt-gevoert. Dese heeft de Ingeserene Portugesen sekerelijck op-gerocht/ te selve heeft den Verrader Hoogstraten / die't principale Fort/ aen de Cabo Sint Augustijn / heeft gelebert/ om-gekocht; als uyt des selfs Verraders eegen Declaratie te sien is/ by hem gidaen/ eer het schelmstuck aen-gingh; de selve heeft de Afgesanten vande Hooge Regeringe aldaer geblindt-hocht / op een sribool ende valsche pretext/ Schepen en Volck gesonden in onse Limiten / ende door de selve de Rebellen gestuift/ ende alle schaden uyt-gewreicht: ons Volck door-geflagen/ andere gebancklijck wegh geboert naer de Bahia/ daer qualijck getraceert/ ende na Portugael gesonden; in somma alles gedaen/ d'welck

men

men van sijn ontfste ende aller-wreestste byanden konde breesen. Op dat verswoyge, dat upt Portugael dagelyks Volck/ Ammunitionen en Wibres/ aen de Rebellen werden toe-gefonten.

't Is licht te seggen / dat den Coning hier geen part en heeft in gehad / ofte dat daer toe geen ordie en heeft gegeven ; maer dit groot verstant geliebe onse dommicheydt ten besten te houden / dat wy van een ander gevoelen sijn: de redenen die daer toe hebben / sijn klaer genoegh / ende gedebuceert daer het behoorde. 't Schijnt dat de Portugesen meenen datmen hier te Lande geck is ; de Coningh en heeft niet geweten wat sijn Ministers in Brasil deden ; de Gouverneur vande Bahia / soude sulcken werck beginnen sonder weten van sijn Heere ; maer laet ons dit al toe-geven ; na dat de Coning het heeft geweten / ende na dat hare Ho: Mo: daer klachtigh sijn over gevallen ; heeft den Coning wel de minste afgunste getoont / over het doen van den Gouverneur vande Bahia / ofte getracht eenige satisfactie te geven aen hare Ho: Mo: als die schoone excuse / dat hy niemant en hadde / die hy daer konde senden machigh genoegh om 'twerck te herstellen.

Nochtrans was hier doen al den Ambassadeur / die nu alles sal konnen doen / indien men desen Scribent wil gelooven: on-aen-gesien den Ambassadeur selfs soo breekt niet en spreekt / als hy syne laetste Propositie wel te sien is.

Van den Auctor sal hier op seggen / dat dit al mede komt upt het onverstant vande Schijnt-hebberen / die nochtrans geen Oliphants huyt en hebben / datse niet souden gehoelen wile haer prikkelt. Want dit en sal minnmermeer konnen onthent werden / dat alle de affronten ende schaden by d' Ingesetene van desen Staet geleden in Brasil / hergekomen sijn niet van ten handt- vol Rebellen ; maer by de Onderdanten van den Coning van Portugael / de welcke daer voor aansprekelyck is. Laet den Ambassadeur / ende syne Patronen soo schooupraten als sy kunnen / therstant van alle byge Nederlanders / sal konnen onderschept maken / tusschen de steen ende de handt die den steen werpt. Desen Schryver moet wel een verbaestaerden Nederlander wesen / ofte gehuyden Procureur van quade saken / die haer wil doen gelooven / dat de Son op de middagh niet en schijnt ; ghelyck voor desen by een aensienlyck persoon is aen gewesen.

't Principale meester-stuck van desen Auctor is / dat hy sich aenmeint te bewysen / dat de Conqueste van Brasil / desen Staet ende de

Compagnie niet so nut en is / datmen om die te herstellen soo groote onkosten soude doen : waerom en segt hy niec met eenen / datmen die behoorde aen Portugal weder te geven / oft vooz een geringh te verkoopen? 'tsejnt hy en derft sich so verre niet upten; maer ick geloobe het al op 't herte lege / hoe wel het de mont niet upt spreekt.

De Hooge Regeringe koste eygentelick het oordeel toe / wat haer subjecten dienstelick en profytelick is ; wille het die bevolen laten: eben-wel kan upt sekere werenschap seggen / ende met goede rebenen des noot zynde bevestigen / dat al desen Staet noot importanter conquiste en is gekomē / ende die so zorgvuldiger behoort te maintaineren.

De restitutie vande selve te laten aenkomen op het beloven van een Ambassadent (de Wyome niet te na gesproken / men weet wel waer toe die somwijlen gesonden worden / ende waer mede sy bestaen / alst anders upvalt) ende so slechton commissie / ende noch slechter assurantie / ware verre buytē de estime vande wijse regeringe van hare Ho: Mo.

Indien desen Auteur / die so op een hant kennet de rederheyt vande Commerciën / gock verstonde hoe teer het is de schaden vande Ondersaten in geen behoortelcke acht te nemen / ende het suchten van so vele beschadighde ende verarmde Lieden sich niet t'ontfermen ; hy soude heel anders spreken.

Mijn vooz-nemen en is hier niet te weder-leggen / de onverstanden die desen Auteur de Bewint-hebberen verbaet / 't selve sal by ander gelegentheyt kunnen geschieden ; sal alleen dit segghen / dat de selve vooz de meeststeel de Regeringe mede raken / vooz so vele kennelick is / dat de oppert Directie altyds by de Gedeputeerde van hare Ho: Mo: is geweest / ende alle resolutien in haer by wesen werdt genomen.

Dat de Bewinde-hebberen solliciteren by hare Ho: Mo: dat hare afgenomene plaetsen moechten weder bekomen / ende refactie van hare geleden schaden erlangen / ende verskeringe / dat sulcx niet meer souden hebben te vreesen ; wie kan dat niet reden beschuldigen / als een verbaesterde Nederlander ? haer Ho: Mo: binden 't selve redelick / ende en willen van geen accommodatie hoozen dan op dien conditien ; ende dat sonder eenighe verachteringe van 't gebestineerde ende ghe-noegsaem geprepareerde secours.

Dan gelyck oft hare Ho: Mo: niet en verstonden watse deden / ende noot meer sulcx by der hant hadden gehad / so komt desen Quibant haer te genoot voeren verschepten inconvenienten / die daer upt hebben

ben te volgen/die wy sullen laten voor hare Ho: Mo: om te considere-
ren/so het haer belieft; weten wel wat den Vorloge in heeft/ ende die
solange geboert hebbende tegen een Spandt/ die sozuidabel is voor
alle Christen Prinzen/sullen haer wel weten te redderen tegen een ge-
bepns de Vriende die haer hulpe van noode heeft.

Maer indien desen Ambassadeur op de versochte reyse na Brasili-
quame te kort te komen in sijn beloften/als wel licht konde geschied-
wat wil dan desen Scribent met hem maken; sal hy Jonas moeten
zijn daer soude men dapper mede geholpen wesen.

't Is mede koddig/dat hy segt/dat den Coning gantsch ongelegen
komt veel krijgs-volck en Vorlog-schepen na Brasil te senden/ etc.
wel wat is dan van sulcken Coning te vreesen ofte te hopen? de Re-
bellen in Brasil sullen daer veel na vragen; anders te gelooven waer
mede een kleyn verstant/dan den Heer Ambassadeur die verschilt in
dit stuck al veel van sijnen Procureur / want wil de macht van haer
Ho: hier mede te hulpe nemen; dit's een rechte Commedie.

Maer desen Quidam weet pertinent te seggen / wat de Bewinde-
hebberen hier op sullen antwoorden / ende naer sijn kloeck verstant/
weet mede daer aerdigh op te antwoorden/ wat last hy daer toe heeft
en wete niet. Oock hoorde nu eerst/dat de Bahia de Coning van Por-
tugael niet alleen toe-komt; maer oock voor-namentlich de Heer
van Albuquerque; dat pleeghe ten tijden vande Coning van Span-
gien so niet te wesen/dat dien Heer interest hadde inde Capitania van
Pernambuc/ dat is wel bekendt. Dese Lieden zijn bukten haer spoor/
en geven een groot bedencken / dat den Coningh van Portugael sijn
eygen Meester niet en is/ immers niet in die bukten-landen.

Onder-tusschen determinieert desen Antheur Magistratier / dat
men sijn Majesteit van Portugael niet reden alsulcks niet kan op-
leggen/ ende dat sijn presentatie meer als genoegh is; als wy weder
hebben dat wy hebben verlozen/ wat reden hebben wy van klagen?
dat's wel gesegt; maer hoe komen wy daer toe? want desen Vriende
voeght daer stracks op; dat wy geen gheleiden schaden behooren te
eysschen / om dat wy daer selfs oorzaak van zijn. Hy werpt voort
alles op de Rebellen / de Coning staeter bukten / die is oorzaeck dat
den Doper is upt-gegaen / ende de Rebellen sullen den ydelen Doper
weder geven. Hier op leert desen Vriende van Vrede; de Rebellen/
hoe sy haer hebben te vragen; indien uwe Ho: Mo: haer niet willen
laten

laten bedriegen; 'tis te beklagen: dat sulcke Bedruxten inden boesem van dese Republieque werden geleden/ ende dat hare Schakelen publycquelyck werden ghedruckt ende savent binden; hebben de Onderlaten van desen Straet niet genoegh geleden?

Maer/ dat desen Man te bozen heeft vercoont/ dat het den Coning van Portugael ongelegen is Krings-voet en Chologh-schepen naer Brasil te senden/ so konit nu pag. 17. ende segt: Sy en bedriechen niet dat Portugael/ na alle apparentie door ons niet hare Bloot in Brasil sal zyn/ etc. die clupt wel op't voor-gaende; ende geeft ghenoggh te kennen wat dese Man voor heeft, hare Ho: Mo: syn wys genoegh/ om te versinderen door de spoedige af-sendinghe van de Flore/ dat hare goede Onderdanen niet voort en worden op-gheslocht vande Bloedh-honden/ die der reede soo vele verniet hebben: dat van hare niet werde geseght/ tegene men seyde van de Romeynen: Dum Roma deliberatur, perit saguntus. Dat Godt wil verhoeden/ ende hare Ho: Mo: zegenen in hare vigozeuse resolutien/ ten behoeve van hare verdructe Onderdanen genomen.

ICK meende het hier mede te staken / doch moet hier noch wat byvoegen: dat niet tegenstaende/ desen Voorreyn voor de Portugesen/ soo breed op geeft pag. 19. dat welken wijser Lieden hebbe hooren seggen/ dat dese Landen/ i. in den Handel op Portugael/ niet veel gelegen en is / ende dat de Wyde niet Portugael geen voor-deel / maer wel schade sal geven aen Sepse de Compagnien/ die niet sonder reden als pilaren werden gehouden van ons land. En oock om wat te vragen den Wyde/ geloofst ghy wel dat dese groote besichepde ontrent den Wyde/ ende naerder alliantie niet Portugael/ al voorderlyck is/ in de regentwoordige onder-handeling niet Spangien? ende ofte wijs die wel niet twee/ soo onverschynlike Partijen sullen konnen teffens onder-houden. Dan ick late daer den Politiquen bevolen zyn/ de welcke sommighe Placistrén/ Daer Terceiras van sprecht/ ubi illa Phoc-driam nominabit, tu Phamphilam dicet. O. Welck oock de dofsake is/ waerom sommighe de West-Indische Compagnie/ niet wel en schynen te meynen/ hoe-wel die inder daer tief hebben; waer op desen Auheur gesondigt heeft: die ick nu laer baren/ ende beter sinnen wensche: den verstandigen Leser selfs/ sal de antwoordempen syne bordere vragen ende redenen wel vinden: 'tis nu genoegh/ dese harte Ofschepanen voor-gestelt te hebben.

